

Vinnuskýrslur Þjóðminjasafns Íslands 1980

8

Viðgerð á Krosslaug í Lundareykjadal

Eftirlitsferð 16. september 1980

Guðmundur Ólafsson

Reykjavík 2013

Horft til austurs yfir Krosslaug fyrir viðgerð. Veggjahleðslur eru allar komnar úr skorðum. Efst til vinstri er upptrampað eða uppblásið svæði ofan við laugina. Ofarlega til hægri sést rásin sem grafin var úr henni til suðurs. Fremst er hugsanlega gróinn, hlaðinn veggur umhverfis laugina (SkG-4498).

Forsíðumynd: Horft til vesturs yfir framkvæmdir við Krosslaug. Viðgerðarmenn eru að koma hleðslusteinum fyrir við suðvesturhlið laugarinnar. (GÓL-1980-8028-9).

© Guðmundur Ólafsson/Þjóðminjasafn Íslands. 2013

Viðgerð á Krosslaug í Lundareykjadal

Þann 16. september 1980 fór Guðmundur Ólafsson í eftirlitsferð að Krosslaug í Lundareykjadal til þess að fylgjast með viðgerð á lauginni. Krosslaug er á landamærum bæjanna Brennu og Reykja og er á skrá yfir friðlýstar fornleifar og er lýsing á henni í ritinu Friðlýstar fornleifar í Borgarfjarðarsýslu. Eftir að ungur maður druknaði í lauginni hafði m.a. verið rofið skarð í suðvesturhorn hennar til þess að koma í veg fyrir frekari slys. (Guðmundur Ólafsson, 1996, bls. 65). Árið 1979 var ástand laugarinnar orðið mjög bágborið og var þá verið gerð áætlun um viðgerð á henni að frumkvæði Ingimundar Ásgeirssonar bónda á Hæli í Flókadal í samráði við Þjóðminjasafn Íslands (Guðmundur Ólafsson, 2011).

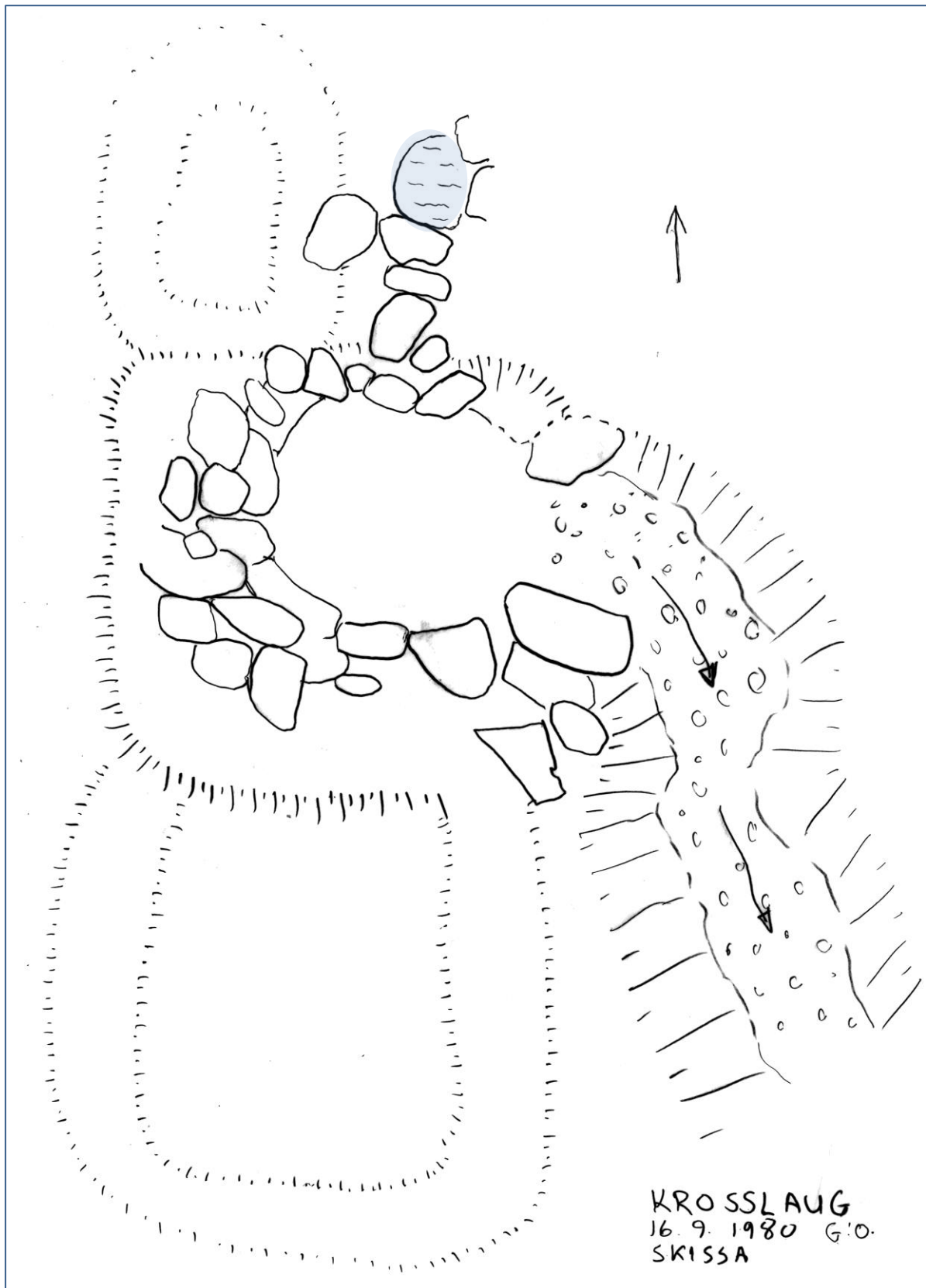
Mynd 1. Horft til suðausturs yfir Krosslaug. Aðalstein og aðstoðarmaður hans eru að koma fyrir steinum í suðausturhorni laugarinnar þar sem rásin var gerð (GÓL-1980-8033-2).

Mynd 2. Suðausturhorn Krosslaugar. Verið er að koma fyrir stórum steinum við suðuhlið laugarinnar. Í botni laugarinnar sést að steinar eru í botni hennar. (GÓL-1980-8033-3).

Þegar komið var á staðin voru framkvæmdir vel á veg komnar. Búið að grafa frá hleðslum og byrjað að koma þeim fyrir á nýjan leik. Steinarnir í hleðslunni eru mjög misstórir og margir fremur óhentugir sem hleðslusteinar. Undir hleðslunni var víða mjúkt móberg og þurfti víða að lagfæra undirstöðurnar til þess að steinarnir fengju betra sæti. Aðstoðaði Guðmundur við viðgerðina fram eftir degi, tók nokkrar ljósmyndir og teiknaði lauslega grunnmynd af lauginni.

Viðgerð lauk 18. September. Til þess að geta tæmt laugina eftir þörfum og hreinsað úr henni slím og önnur óhreinindi sem safnast geta í henni, var plaströri komið fyrir í botni rásarinnar sem grafin hafði verið úr suðausturhorni laugarinnar. Öðru plaströri var komið fyrir undir

Mynd 3. Skissa af Krosslaug á meðan viðgerð stóð. Leifar af steinhleðslu eru umhverfis laugina og úr suðaustur enda hennar hafði verið grafin rás. Ofan við laugina var lítil uppspretta sem vatn seytleði úr. Hugsanlega vottaði fyrir óljósum minjum bæði sunnan og norðan við laugina (Krosslaug 1980 T-1, G.Ó.).

yfirborði við suðvesturhorn laugarinnar til þess að taka við yfirfallsvatni úr henni. Bæði rörin voru vel hulin jarðvegi og var settur krani við neðri enda tæmingarrörsins, þar sem hægt er að tempra frárennslið.

Laugin var sporöskjulaga, um 6,6 m að ummáli. Innanmál hennar voru um 2,5 x 1,7 m. Utan um hana virtist hafa verið hleðsla að sunnan- og vestanverðu. Sunnan við laugina var dálítil dæld og þar virtist vera óljós hleðsla, um 3,5 x 1,9 m að innanmáli. Ummerki norðan við laugina sem bentu einnig til þess að þar gætu verið leifar af mannvirki sem var um 1,5 m að breidd. Allt var þetta svo ógreinilegt að án rannsóknar er alls ekki hægt að fullyrða neitt um hvort um mannvirki eða náttúrumyndanir í landslaginu er að ræða. Norðan við laugina lá líka einföld röð steina að lítilli uppsprettu sem vatn seytlaði úr. Umhverfi laugarinnar var mjög illa farið vegna uppblásturs eða tramps eftir hesta. Til að verja hana fyrir frekari ágangi var samþykkt var að reisa girðingu umhverfis laugina sem yrði án hliðs, en með tröppu fyrir fólk. Einnig er fyrirhugað er að planta trjám við laugina til þess að mynda skjól við hana.

Þegar vatni hafði verið veitt aftur í laugina eftir viðgerð var dýpið í henni um 0,5 – 0,6 m djúpt.

Heimildir

Guðmundur Ólafsson. (1996). Friðlýstar fornleifar í Borgarfjarðarsýslu. *Rit Hins íslenska fornleifafélags og Þjóðminjasafns Íslands, 2*.

Guðmundur Ólafsson. (2011). Krosslaug í Lundareykjadal. Eftirlitsferð 7. júlí 1979.

Vinnuskýrslur Þjóðminjasafns 1979/5 (7 bls.). Reykjavík: Þjóðminjasafn Íslands.